

Doing Business în Europa de sud-est 2011: Rezumat

Este o chestiune de conjunctură faptul că economiile Europei de sud-est reprezintă o regiune unică. Cu siguranță, aceasta este regiunea care a fost istoric modelată mai mult de politică și de interesele puterilor străine decât de forțe economice. Totuși, anumite forțe economice, în particular cele asociate cu tranziția și integrarea, la fel ca și reformele profunde necesare pentru trecerea de la o economie planificată la una de piață, au fost cele care s-au impus și au influențat direcția politicilor publice recente din regiune. Deși regiunea a inspirat cândva apariția termenului “balcanizare”, care descria dezintegrarea unui stat în părți mai mici antagoniste, trecutul recent, în pofida crizei economice globale, vorbește despre o intensificare a cooperării, creștere economică și prezența investițiilor străine. Pe parcursul ultimului deceniu, regiunea a devenit treptat o zonă mai stabilă și mai dezvoltată din punct de vedere economic, în vecinătatea Uniunii Europene (UE).

În pofida percepțiilor, regiunea este destul de diversă, fapt reflectat și de schimbările intervenite de la lansarea raportul *Doing Business în Europa de sud-est din 2008*. Unele țări au înregistrat un progres mai mare la capitolul tranziție, în timp ce altele mai au de parcurs un drum lung. Unele sunt pe cale de a se asocia Uniunii Europene, în timp ce altele urmează să obțină statutul de “candidat”. Croația, fiind în etapa finală a negocierilor de aderare cu Uniunea Europeană, nu mai este inclusă în acest raport regional.

TABELUL 1.1

Orașe din FRI Macedonia, Muntenegru, Republica Moldova și Serbia se clasează în fruntea clasamentelor la cele 4 seturi de indicatori *Doing Business*

Clasament (1-22)

Economia	Orașul	Facilitatea inițierii unei afaceri	Facilitatea obținerii autorizațiilor de construcție	Facilitatea transferului titlurilor de proprietate	Facilitatea soluționării litigiilor comerciale
Albania	Durres*	9	11	13	14
	Shkodra	8	3	9	11
	Tirana	10	LIPSA PRACTICII	16	18
	Vlora	7	9	10	10
Bosnia și Herțegovina	Banja Luka	18	3	21	15
	Mostar	20	13	22	20
	Sarajevo	19	9	19	19
Kosovo	Pristina	22	17	18	21
	Prizren	21	6	14	22
FRI Macedonia	Bitola	2	12	3	5
	Skopje	1	2	15	9
	Tetovo*	3	3	6	3
Republica Moldova	Bălți*	13	8	1	4
	Chișinău*	17	19	1	2
Muntenegru	Niksic	5	1	6	17
	Pljevlja	4	6	4	7
	Podgorica	6	18	20	16
Serbia	Belgrad	11	21	16	11
	Krusevac	16	20	10	11
	Uzice	12	16	10	6
	Vranje	14	13	5	7
	Zrenjanin	14	13	6	1

Notă: Clasamentul pentru fiecare categorie se bazează pe media aritmetică a clasamentelor procentuale a indicatorilor componenți.

* Orașe care nu au fost incluse în raportul *Doing Business în Europa de sud-est din anul 2008*.

Sursa: Baza de date *Doing Business*.

În schimb, a fost inclusă Republica Moldova – o economie aflată în plin proces de reformare. Unele economii se confruntă cu probleme politice care rămân în continuare nesoluționate. În general, totuși, stabilitatea politică ce rezultă din progresul economic a fost o lecție însușită de către guvernele din regiune. Există un permanent impuls pentru competitivitate în aceste state. Economii competitive nu pot supraviețui în izolare, ci sunt obligate să dezvolte relații reciproce cu țările din vecinătate și cu cele mai îndepărtate. Drept urmare, forțele economice își afirmă superioritatea în regiune. Chiar acolo unde a existat cândva dezintegrare politică, forțele de piață favorizează în prezent investiții și legături comerciale care nu țin cont de granițe.

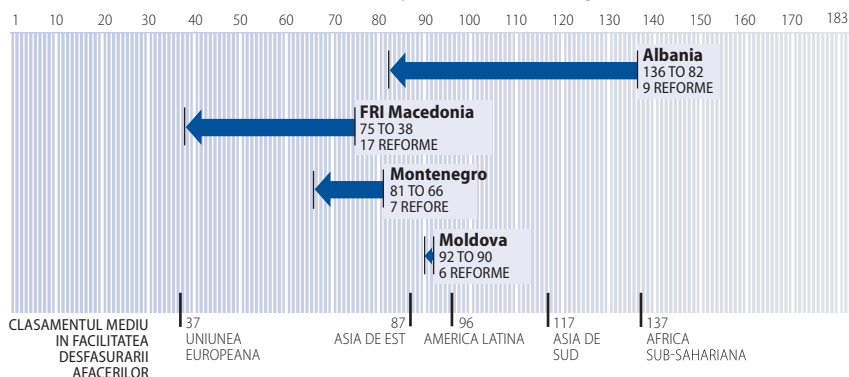
Nu există tipare pentru creștere economică și prosperitate, însă un factor

important îl constituie asigurarea unui climat investițional favorabil pentru începerea și gestionarea unei afaceri, în care respectarea reglementărilor legale să genereze mai multe beneficii decât obligații. În situații de criză economică – bugete de austeritate și șomaj ridicat – reformele ce facilitează desfășurarea afacerilor sunt mai importante ca oricând. Acestea ajută la crearea locurilor de muncă și stimulează creșterea economică fără mari cheltuieli pentru guverne. Acest raport dovedește că economiile din Europa de sud-est au continuat să implementeze reforme microeconomice în pofida crizei financiare mondiale. De asemenea, raportul indică că rezultatele reformelor recente pot fi deja sesizate la nivel de municipii. Împreună cu alți factori, precum existența unei forțe de muncă calificate, ameliorarea mediului

FIGURA 1.1

Economiile* din regiune au făcut progrese mari în vederea îmbunătățirii reglementărilor comerciale

Ameliorarea clasamentului de facilitate în desfășurarea afacerilor, *Doing Business* 2008–2011

* Reprezentate de orașele-capitale.

Sursa: Baza de date *Doing Business*.

de afaceri la nivel municipal va continua să exercite un impact pozitiv.

Doing Business examinează cadrul legal de desfășurare a afacerilor din perspectiva companiilor autohtone mici și mijlocii. În raportul anual *Doing Business*, care compară cadrul legal de reglementare a afacerilor în 183 de economii, se regăsesc economiile Europei de sud-est reprezentate de orașele-capitale. Totuși, în cadrul fiecărei economii, antreprenorii se confruntă cu reglementări și practici locale, care variază de la oraș la oraș. *Doing Business în Europa de sud-est 2008* a fost primul raport care a analizat alte 15 orașe, în afara capitalelor, din Albania, Bosnia și Herțegovina, Croația, Kosovo, FRI Macedonia, Muntenegru și Serbia. Raportul de față actualizează informația prezentată în anul 2008 pentru 6 economii (toate cele de mai sus, cu excepția Croației) și monitorizează progresul realizat de acestea în implementarea reformelor din domeniul afacerilor. Raportul de anul acesta include o nouă țară (Republica Moldova) și 4 orașe noi: Bălți (Moldova), Chișinău (Moldova), Durres (Albania) și Tetovo (FRI Macedonia). Rezultatele acestei noi analize comparative asupra a 22 de orașe din 7 economii sunt prezentate aici (tabelul 1.1).

În regiune, este cel mai simplu de inițiat o afacere în Skopje (FRI Macedonia), cel mai ușor de obținut o autorizație de construcție în Niksic (Muntenegru), cel mai simplu de transferat un titlu de

proprietate în Bălți și Chișinău (Moldova) și cel mai ușor de soluționat un litigiu comercial în Zrenjanin (Serbia). Cel mai dificil de inițiat o afacere este în Pristina (Kosovo), de înregistrat o proprietate în Mostar (Bosnia și Herțegovina) și de soluționat un litigiu comercial în Prizren (Kosovo). Este cel mai anevoios de obținut autorizații de construcție în Belgrad (Serbia), în timp ce în Tirana (Albania) n-a mai fost emisă nici o autorizație de construcție din anul 2009.

Se evidențiază două observații. În primul rând, nici un oraș nu se clasează în top în toți cei 4 indicatori. De exemplu, orașul Chișinău (Moldova) este clasat în frunte sau printre liderii clasamentului vis-à-vis de ușurința transferului unui titlu de proprietate și soluționarea litigiilor comerciale, însă rămâne în urmă la celelalte 2 categorii examinate. În timp ce Skopje (FRI Macedonia), care este lider la capitolul ușurinței inițierii unei afaceri și obținerii autorizațiilor de construcție, poate învăța de la Bitola (FRI Macedonia) sau de la orașele Moldovei cum să faciliteze transferul unui titlu de proprietate. În al doilea rând, există o variație mare în performanța pe indicatori chiar și între orașele din aceeași economie, cu excepția inițierii unei afaceri, unde toate cele 3 orașe macedonene sunt în frunte. De exemplu, în Muntenegru, Podgorica și Pljevlja ar putea învăța de la Niksic obținerea mai eficientă a autorizațiilor de construcție. La rândul său, Zrenjanin

ar putea servi drept exemplu pentru alte orașe din Serbia la capitolul soluționării litigiilor comerciale.

Comparând rezultatele din 2011 cu cele din 2008, se observă anumite tendințe. În primul rând, orașele performante rămân printre liderii clasamentului. De exemplu, Bitola (FRI Macedonia) s-a menținut în top la majoritatea indicatorilor analizați. Alte orașe, cum ar fi Krusevac (Serbia), au pierdut poziția în clasament în raport cu alte orașe. Unele modificări apărute în clasament pot fi datorate adăugării celor 4 orașe noi, unele dintre ele dispunând de un cadru de reglementare a afacerilor competitiv. De exemplu, Bălți (Moldova) este în fruntea clasamentului la capitolul transferului unui titlu de proprietate. Tetovo (FRI Macedonia) este unul din cele mai eficiente orașe la soluționarea litigiilor comerciale. Pe de altă parte, orașele în care a fost îmbunătățit cel mai mult cadrul legal de afaceri în ultimii 3 ani, cum ar fi Skopje (FRI Macedonia) și Banja Luka (Bosnia și Herțegovina), și-au întrecut omologii.

RITM INTENS DE REFORMĂ INREGISTRAT ÎN EUROPA DE SUD-EST

În ultimii ani, au avut loc multe schimbări, regiunea fiind foarte activă în îmbunătățirea reglementărilor de afaceri, deseori ca răspuns la circumstanțe externe, cum ar fi, de exemplu, perspectiva aderării la UE sau confruntarea cu criza financiară mondială. Unele din economiile regiunii, reprezentate de capitale, s-au numarat printre primii 10 reformatori *Doing Business* la nivel global în ultimii 5 ani: FRI Macedonia în 2006/2007, Albania în 2007/2008 și (din nou) FRI Macedonia, la fel ca și Moldova în 2008/2009. În particular, FRI Macedonia a implementat 17 reforme ale mediului de afaceri. În cel mai recent raport *Doing Business 2011*, FRI Macedonia era poziționată în clasament pe locul 38 din 183 de economii — o îmbunătățire cu 37 de poziții în ultimii 5 ani (figura 1.1).

Doing Business în Europa de sud-est 2008 a identificat practicile bune, a

TABELUL 1.2

În prezent este mai ușor să faci afaceri în toate cele 19 orașe analizate în anul 2008

Orașul, economia	Inițierea unei afaceri	Obținerea autorizațiilor de construcție	Transferul unui titlu de proprietate	Soluționarea litigiilor comerciale
Skopje, FRI Macedonia	✓	✓	✓	✓
Banja Luka, Bosnia și Herțegovina	✓	✓	✓	✓
Vranje, Serbia	✓	✓	✓	X ✓
Niksic, Muntenegru	✓	✓		
Podgorica, Muntenegru	✓	✓		
Uzice, Serbia	✓	✓	✓	
Sarajevo, Bosnia și Herțegovina	✓	✓	✓	
Bitola, FRI Macedonia	✓		✓	✓
Vlora, Albania	✓		✓	✓
Mostar, Bosnia și Herțegovina	✓	✓	✓	
Pljevlja, Muntenegru	✓	✓		
Chișinău, Moldova	✓		✓	✓
Tirana, Albania	✓		✓	✓
Belgrad, Serbia	✓	X	✓	
Shkodra, Albania	✓			✓
Zrenjanin, Serbia	✓		✓	
Prizren, Kosovo	X ✓			
Pristina, Kosovo	X ✓			
Krusevac, Serbia	✓			X

✓ Reforma *Doing Business* care a ușurat desfășurarea afacerilor

X Reforma *Doing Business* care a complicat desfășurarea afacerilor

Notă: Cele 19 orașe analizate în anul 2008 sunt clasate pe baza numărului de reforme și a impactului exercitat de acestea. În vârful clasamentului se regăsesc orașele cu cele mai multe reforme ce au favorizat desfășurarea afacerilor, implementate între lunile ianuarie 2008 și ianuarie 2011 și care s-au soldat cu cele mai mari îmbunătățiri ale clasamentului la cei 4 indicatori *Doing Business*.

Sursa: Baza de date *Doing Business*.

elucidat constrângerile și a oferit recomandări pentru reformarea afacerilor în afara orașelor-capitale din regiune. Trei ani mai târziu, raportul de față monitorizează progresul realizat. Rezultatele impresionează. Toate cele 19 orașe analizate a doua oară indică o îmbunătățire a situației în cel puțin unul din cei 4 indicatori examinați (tabelul 1.2). Majoritatea orașelor au beneficiat de reforme adoptate la nivel național, rezumatul cărora este prezentat în continuare, deși implementarea acestora în teritorii diferite.

În cadrul economiilor din regiune, 2 orașe ies în evidență: Skopje (FRI Macedonia) și Banja Luka (Bosnia și Herțegovina) au realizat cele mai mari progrese comparativ cu anul 2008. Reforma afacerilor a fost implementată în toate cele 4 domenii examinate, soldându-se cu beneficii considerabile pentru întreprinzători sub formă de timp și economii materiale realizate.

Deschiderea unui ghișeu unic în Skopje (FRI Macedonia) a micșorat tim-

pul necesar pentru inițierea unei afaceri de la 12 zile în anul 2008 la doar 3 zile în prezent, prin eliminarea a 5 proceduri. Ghișeului unic le oferă antreprenorilor un spectru de servicii, inclusiv înregistrarea noii afaceri la autoritățile fiscale și statistice, obținerea licenței de comerț, publicarea avizului de încorporare și înrolarea angajaților în asigurările de sănătate și pensie.¹ Între timp, noua Lege privind construcțiile din FRI Macedonia a transferat responsabilitatea pentru supravegherea și inspecția edificiilor de la agențiile publice la profesioniștii licențiați. Ca rezultat, timpul necesar pentru obținerea autorizațiilor de construcție în Skopje s-a micșorat cu mai mult de 2 luni, eliminându-se 6 proceduri. În plus, odată cu majorarea efectivului de cadre la oficiul de cadastru din Skopje, timpul necesar pentru înregistrarea unei proprietăți s-a micșorat cu mai mult de o lună, de la 98 de zile în anul 2008 la doar 58 de zile în 2011. Totodată, tribunalul comercial din Skopje, dotat cu un sistem electronic

de gestionare a cazurilor, a devenit funcțional în anul 2008, facilitând rezolvarea eficientă a litigiilor comerciale.

În Banja Luka (Bosnia și Herțegovina), autorizația de funcționare nu mai este necesară pentru toate întreprinderile. În plus, un tribunal comercial specializat a preluat funcția de înregistrare a afacerilor în anul 2010. Ca urmare, timpul necesar pentru inițierea unei afaceri s-a micșorat cu mai mult de o lună. Legea privind construcțiile și planificarea urbană din Republica Srpska din 2010, a permis companiilor private să perfecteze anumite acte aferente construcțiilor, făcând procesul de obținere a aprobării urbanistice mai eficient. În plus, peste 80% din registrele cadastrale și 90% din registrele funciare în prezent sunt disponibile în formă electronică. Ca urmare, timpul necesar pentru obținerea autorizațiilor de construcție s-a micșorat de la un 1 an în 2008 la 8 luni în prezent. În același timp, timpul necesar pentru înregistrarea proprietății a scăzut cu 3 luni grație abrogării a 4 proceduri, inclusiv a condiției de autorizare a semnatarilor, aprobării fiscale și a evaluării bunurilor imobiliare la fața locului. Totodată, Legea privind amendamentele la Legea cu privire la instanțele judecătorești, adoptată în luna mai 2010, a conferit unui tribunal specializat din Banja Luka jurisdicție asupra litigiilor comerciale, micșorând timpul necesar pentru prezentarea unei reclamații în fața curții de la 6 luni în 2008 la 46 de zile în anul 2011. În același timp, timpul necesar pentru executarea hotărârilor judecătorești s-a micșorat cu mai mult de 200 zile.

Toate cele 19 orașe analizate în 2008, și din nou în 2010, au simplificat procedura de inițiere a unei afaceri. Cea mai populară reformă aferentă inițierii afacerilor a fost constituirea sau îmbunătățirea ghișeelor unice, fapt remarcat în 10 orașe. De exemplu, în Belgrad (Serbia), înregistrarea la diverse agenții se realizează acum într-un singur oficiu. Obținerea certificatului de înregistrare a afacerilor, numărului de identificare fiscală, înrolarea în fondul de pensii și în fondul de sănătate, toate sunt posibile

în prezent pe parcursul unei singure vizite la Agenția Registrelor de Afaceri. În același timp, celelalte orașe din Serbia continuă să lucreze la implementarea completă a ghișeelor unice, în particular, înrolările în fondul de pensii și fondul de sănătate, care continuă să fie obținute separat. Cu toate acestea, timpul necesar pentru inițierea unei afaceri s-a redus considerabil în toate orașele din Serbia. De exemplu, în Zrenjanin, timpul dat s-a micșorat de la 37 de zile în 2008 la 17 zile în 2011. În Chișinău și Bălți (Moldova) consolidarea înregistrării unei afaceri cu alte proceduri este încă în curs de desfășurare. Cu toate acestea, au fost întreprinse măsuri pozitive în vederea reducerii timpului total pentru inițierea afacerilor, inclusiv stabilirea de termene-limită de timp și introducerea opțiunii de urgentare a înregistrării afacerilor. Ca urmare, timpul necesar pentru obținerea unui certificat de înregistrare s-a micșorat de la 15 zile în 2008 la doar 1 zi în prezent. Alte reforme populare aferente inițierii afacerilor au constat în reducerea cerințelor de licențiere și a taxelor percepute la nivel local. De exemplu, orașele din Albania au anulat condiția înregistrării la camerele locale de comerț. Orașele din Muntenegru au renunțat la licențele municipale. Atât Pristina, cât și Prizren, din Kosovo, au micșorat cu 50% taxele percepute pentru autorizațiile municipale, de la 1.000 euro la 525 de euro și 400 de euro, respectiv.

În sectorul autorizațiilor de construcție, 9 din cele 19 orașe examinate atât în anul 2008, cât și în 2011, au beneficiat de reforme precum ar fi digitalizarea registrelor cadastrale, adoptarea de noi legi cu privire la construcții și optimizarea inspecțiilor. De exemplu, Muntenegru a introdus aprobări pentru construcții pe principiul riscului, astfel încât proiectele cu risc redus și de anvergură mică sunt analizate și aprobate de municipalități și nu de autoritățile centrale. În Serbia, Legea cu privire la urbanizare și construcții din anul 2009 a simplificat procedurile de eliberare a autorizațiilor de construcție și le-a făcut transferabile între investitori pe durata

construcției. Impactul exercitat de noua lege variază între orașe. În Vranje, în prezent permisul de construcție poate fi obținut în timp de 6 luni, adică cu 3 luni mai repede decât în anul 2008. Pe de altă parte, în Belgrad același proces durează acum aproape un an – cu 5 luni mai mult decât în anul 2008. Cel mai mare obstacol în implementarea acestei legi este aplicarea prevederilor referitoare la convertirea “drepturilor de uzufruct” în drepturi de proprietate. Între timp, Parlamentul din Albania a adoptat Legea cu privire la amenajarea teritoriului din anul 2009. Odată pusă în aplicare, se așteaptă ca această lege nouă să profesionalizeze structura Consiliului de amenajare a teritoriului (CAT) — autoritatea responsabilă de eliberarea autorizațiilor de construcție din Tirana. Incepând cu anul 2009 și până în ianuarie 2011, n-a fost eliberată nici o autorizație de construcție. Aceasta se datorează compoziției CAT format din membrii partidelor politice rivale, fapt ce nu a permis luarea nici unei decizii prin consens. Noua Lege privind autorizarea executării lucrărilor de construcție, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova în luna iulie 2010, stabilește termene-limită de timp pentru aprobarea proiectelor și consolidează autorizațiile necesare pentru construcții. Se așteaptă ca procesul ulterior de implementare să sporească eficiența sectorului autorizațiilor de construcție din Moldova.

Reforme în domeniul înregistrării proprietății s-au soldat cu beneficii pentru întreprinzători sub formă de timp și economii materiale realizate în 12 din cele 19 orașe examinate atât în anul 2008, cât și în 2011. Guvernele multor țări din regiune digitalizează registrele funciare și sporesc eficiența registrelor funciare prin reforme legislative și administrative. Prin urmare, timpul mediu necesar pentru înregistrarea proprietății în orașele din Europa de sud-est s-a micșorat cu mai mult de o lună în comparație cu anul 2008. De exemplu, în Sarajevo (Bosnia și Herțegovina), unde toate registrele funciare și cadastrale în prezent sunt disponibile în format digital, timpul

necesar pentru înregistrarea proprietății reprezintă doar o-zecime din cel din 2008. Astfel, acesta s-a micșorat de la 331 zile în anul 2008 până la doar 33 zile în 2011. În Mostar (Bosnia și Herțegovina), unde 95% din registrele cadastrale sunt în prezent în format digital, timpul necesar pentru înregistrarea proprietății s-a micșorat cu o lună — de la 145 zile în anul 2008 la 117 zile în 2011. Între timp, Moldova și FRI Macedonia sunt în proces de digitalizare a registrelor funciare și cadastrale. Printre alte eforturi de reformare întreprinse de guvernele din regiune în ultimii trei ani se numără și introducerea termenelor-limită de timp, eliminarea certificatelor predecesoare vânzărilor de teren, și reducerea taxelor de transfer a bunurilor imobiliare. De exemplu, în Moldova nu se mai cere prezentarea planului cadastral pentru proprietățile deja înregistrate la cadastru, micșorând astfel timpul total pentru înregistrarea unui teren de la 48 zile în anul 2008 la numai 5 zile în 2011. În Albania, termenul-limită de timp nou-introdus a scurtat întârzierea în înregistrarea la Oficiul de înregistrarea a bunurilor imobile cu 9 zile în Tirana și cu 12 zile în Vlora. În FRI Macedonia, datele cu privire la îndatorarea funciară au fost transferate de la curțile judecătorești de primă instanță la cadastru, astfel încât în prezent atât titlul de proprietate, cât și certificatul de neîndatorare, pot fi obținute de la una și aceeași instituție. Eforturi similare sunt depuse în Serbia. Împreună cu digitalizarea hărților cadastrale, aceste eforturi de reformare au micșorat timpul necesar pentru înregistrarea proprietății cu 30 de zile în Zrenjanin, cu 25 de zile în Vranje, cu 20 zile în Belgrad și cu 17 zile în Uzice.

Rezolvarea unui litigiu comercial a devenit mai rapidă, mai ieftină și mai puțin anevoioasă în cazul a 8 din cele 19 orașe examinate atât în anul 2008, cât și în 2011. Instanțele judecătorești din aceste orașe au implementat reforme administrative sau legale pentru a reduce timpul sau costul de soluționare a litigiilor comerciale. În Vranje (Serbia), registrele instanțelor judecătorești păstrate

manual și fișierele pe suport de hârtie au fost substituite prin fișiere electronice, care pot fi accesate online. Mai mult ca atât, un sistem computerizat atribuie aleatoriu judecătorilor cazurile examinate de instanțele judecătorești, astfel eliminând oportunitățile de neglijare sau corupție. Ca urmare, perioada emiterii hotărârilor judecătorești în Vranje s-a micșorat de la 495 de zile în anul 2008 la 135 de zile în 2011. În Albania, un decret prezidențial a mărit numărul de judecători din instanțele judecătorești. Disponând de mai mult personal la locul de muncă, timpul necesar pentru emiterea hotărârilor judecătorești s-a micșorat cu peste 40 de zile în Shkodra și Vlora. În prezent instanțele judecătorești din aceste orașe emit hotărâri în puțin mai mult de 4 luni. În plus, tarifele executorilor judecătorești au fost reduse de la 7% din valoarea revendicării până la 2%. Între timp, FRI Macedonia a eficientizat rezolvarea litigiilor comerciale prin stabilirea termenelor-limită pentru achitarea taxelor judecătorești, ajustarea pragurile monetare pentru atribuirea jurisdicției cazurilor și introducerea tribunalului pentru reclamațiile mici.

COMPARAREA REGLEMENTĂRIILOR DE AFACERI ÎN 22 DE ORAȘE DIN EUROPA DE SUD-EST

INIȚIEREA UNEI AFACERI

Skopje (FRI Macedonia) este pe locul 5 în clasamentul mondial în acest domeniu. Tot ce are de făcut un antreprenor este să dedice 3 zile și să cheltuiască aproximativ 100 de dolari pentru a iniția o afacere aici. Precum Skopje, orașele în care ghișeu unic a fost creat și funcționează adecvat, inițierea unei afaceri poate fi realizată rapid și eficient. Pe de altă parte, procesul este considerabil mai lent în orașele în care antreprenorul trebuie să se înregistreze separat la serviciul fiscal, oficiul de pensii, asigurarea medicală și autoritatea municipală. Astfel stau lucrurile în Pristina (Kosovo), unde inițierea unei afaceri durează aproximativ 2 luni. În Mostar (Bosnia și Herțegovina), unde instanțele judecătorești sunt responsabile

pentru înregistrarea afacerilor și unde e necesar să se efectueze 8 înregistrări post-incorporare, inițierea unei afaceri poate dura până la 50 de zile. Diferențele de cost din regiune sunt și ele considerabile. Costul începerii unei afaceri variază de la 1,5% din venitul pe cap de locuitor în Niksic și Pljevlja (Muntenegro), similar Finlandei, până la 31,4% în Tirana (Albania), care este de 5 ori mai mare ca media UE. Variațiile sunt determinate de taxele diferite percepute de autoritățile municipale. În unele orașe, precum Pristina și Prizren (Kosovo), se percep 525 euro și 400 euro, respectiv, doar pentru autorizația municipală. În 12 din cele 22 de orașe examinate, antreprenorii mai trebuie să pună deoparte o sumă minimă de capital. FRI Macedonia este unica economie care a anulat complet condiția capitalului minim, în timp ce Albania și Muntenegro percep doar sume simbolice (echivalent cu 1 dolar).

OBȚINEREA AUTORIZAȚIILOR DE CONSTRUCȚIE

Obținerea autorizațiilor de construcție este dificilă și costisitoare în Europa de sud-est. În medie, o companie de construcție trebuie să dedice 223 de zile și să cheltuiască mai mult de 1.100% din venitul mediu pe cap de locuitor pentru a se conforma tuturor cerințelor pentru construcția unui depozit. Prin comparație, în UE, o companie de construcție dedică cu o lună mai puțin și cheltuiește doar 77% din venitul mediu pe cap de locuitor. Chiar dacă autoritățile naționale au puterea să reglementeze domeniul construcțiilor, implementarea reglementărilor la nivel local variază considerabil. Autoritățile locale au responsabilitatea administrării câtorva proceduri și perceprii taxelor și plăților aferente. Numărul procedurilor pentru obținerea autorizațiilor de construcție variază de la 15 în Skopje (FRI Macedonia) și Pljevlja (Muntenegro) până la 30 în Chișinău (Moldova). În Chișinău, antreprenorul este nevoit să se conformeze la nu mai puțin de 18 condiții predecesoare construcției, cum ar fi aprobarea locației și evaluările tehnice. Obținerea autoriza-

țiilor de construcție este cea mai rapidă în Bitola (FRI Macedonia) — în doar 3 luni. Aceasta este cea mai lentă în Mostar (Bosnia și Herțegovina) — 1,5 ani. Costul variază de la 110% din venitul pe cap de locuitor (echivalentul a 1.752 dolari) în Bălți (Moldova) până la valoarea prohibitivă de 2.132% din venitul pe cap de locuitor (echivalentul a 139.650 dolari) în Podgorica (Muntenegro). În majoritatea economiilor, cea mai mare parte a costului total este cheltuită pentru plățile asociate obținerii autorizației de construcție. În orașele din Serbia, obținerea unei autorizații de construcție reprezintă, în medie, 76% din costul total (echivalentul sumei de 83.278 dolari). Aceeași autorizație de construcție costă considerabil mai puțin în Bălți (Moldova), unde aceasta reprezintă 28% din costul total (echivalentul sumei de 439 dolari). În Podgorica (Muntenegro), investitorii trebuie să achite o taxă de dezvoltare urbană, care reprezintă aproape trei-sferturi din costul total (echivalentul sumei de 100.221 dolari).

ÎNREGISTRAREA PROPRIETĂȚII

În cele 22 de orașe, antreprenorul ar trebui să se conformeze, în medie, la 6 proceduri, să aștepte 48 de zile și să achite 2,85% din valoarea proprietății pentru transferul unui titlu de proprietate. În regiune, timpul, costul și cerințele diferă considerabil. Trasferul unui titlu de proprietate este cel mai facil în Bălți și Chișinău (Moldova), unde constă din 5 proceduri, durează 5 zile și costă 0,9% din valoarea proprietății. Prin contrast, același proces constă din 8 proceduri în Pristina (Kosovo) și aproape 4 luni în Mostar (Bosnia și Herțegovina). Diferențele se manifestă preponderent la etapa anterioară înregistrării. De exemplu, în Mostar și Sarajevo (Bosnia și Herțegovina), ambele părți sunt nevoite să obțină un extras de la instanța judecătorească care ar autoriza semnatarul să acționeze în numele companiei. În Pristina (Kosovo), suplimentar titlului de proprietate, părțile sunt obligate să obțină și să prezinte copii notariate ale certificatelor de înregistrare ale companiilor și scrisorile

TABELUL 1.3

Cele mai bune practici din Europa de sud-est, comparate internațional

	Cel mai performant oraș din Europa de sud-est (ESE)	Performanța	Clasamentul global (183 de economii) Cum s-ar clasifica orașele din ESE la nivel global
Zile pentru inițierea unei afaceri	Skopje (FRI Macedonia)	3 zile	3
Numărul de proceduri pentru inițierea unei afaceri	Skopje (FRI Macedonia)	3 proceduri	8
Zile pentru transferul unui titlu de proprietate	Bălți și Chișinău (Moldova)	5 zile	10
Zile pentru rezolvarea unui litigiu comercial	Tetovo (FRI Macedonia)	290 zile	18
Costul inițierii unei afaceri	Niksic și Pljevlja (Muntenegru)	1,5% din venitul pe cap de locuitor	18
Costul transferului unui titlu de proprietate	Prizren (Kosovo)	0,5% din valoarea proprietății	19
Zile pentru obținerea autorizațiilor de construcție	Bitola (FRI Macedonia)	96 zile	27
Costul rezolvării unui litigiu comercial	Chișinău (Moldova)	20,9% din valoarea reclamației	48
Numărul de proceduri pentru transferul unui titlu de proprietate	Bălți și Chișinău (Moldova) Bitola, Skopje, Tetovo (FRI Macedonia)	5 proceduri	50
Numărul de proceduri pentru obținerea autorizațiilor de construcție	Skopje (FRI Macedonia) Pljevlja (Muntenegru)	15 proceduri	67
Costul obținerii autorizațiilor de construcție	Bălți (Moldova)	110,2% din venitul pe cap de locuitor	74
Cele mai bune practici pentru cei 4 indicatori examinați Oraș ipotetic din Europa de sud-est			6

Sursa: Baza de date Doing Business.

de la autoritățile fiscale, care ar confirma faptul că toate impozitele pe proprietate au fost achitate anterior ca juristul să întocmească acordul de vânzare și achiziționare. Variațiile de timp în rândul orașelor din regiune sunt determinate preponderent de eficiența înregistrării funciare la înregistrarea noului proprietar al bunului imobiliar. Aceasta variază de la 1 zi în orașele din Moldova (la utilizarea opțiunii de urgentare) până la 85 de zile în Belgrad (Serbia). Impozitele aferente transferului proprietății variază considerabil între cele 22 de orașe examinate — de la suma fixă de 150 euro (echivalentul a 220 dolari) în Pristina (Kosovo) la 5% din valoarea proprietății în Mostar și Sarajevo (Bosnia și Herțegovina).

SOLUȚIONAREA LITIGIILOR COMERCIALE

Instanța judecătorească cea mai eficientă pentru soluționarea litigiilor comerciale din regiune este în Zrenjanin (Serbia). La doar 10 luni, procesul este la fel de rapid ca și în Statele Unite. În Zrenjanin se face uz de tehnologia informației, care ajută judecătorii la înregistrarea cazurilor și gestionarea acestora în instanța judecătorească. De asemenea, antreprenorii au

opțiunea alegerii unui sistem alternativ de gestionare a litigiilor (AGL), care a redus numărul de cazuri neexamine în instituțiile judecătorești comerciale din Serbia. Între timp, în Mostar (Bosnia și Herțegovina), antreprenorul trebuie să aștepte mai mult de 4 ani pentru rezolvarea unui litigiu comercial în instanța judecătorească — similar celor mai lente instanțe judecătorești din lume. Tergiversările sunt cauzate de acumularea de cazuri neexamine și de numărul insuficient de judecători. În privința cheltuielilor de judecată, un litigiu în Europa de sud-est costă în medie 32% din valoarea reclamației — cu o-treime mai scump decât media UE. În regiune, majoritatea costurilor de litigiu sunt reglementate prin lege și planul tarifar. Costul executării unui contract variază de la 21% din valoarea reclamației în Chișinău (Moldova) — similar Australiei — până la 61% în Pristina și Prizren (Kosovo).

SCHIMBUL DE EXPERIENȚĂ

Deși cooperarea și partajarea experiențelor cu privire la reforme nu a fost o prioritate pentru economiile regiunii acum un deceniu, în prezent acestea sunt

normă. Indubitabil, forța motrice inițială a fost perspectiva aderării la UE. Chiar dacă acest fapt mai este valabil, realitățile pieței tot mai mult ridică cooperarea la un nivel nou. De exemplu, concomitent cu întocmirea acestui studiu, la finele anului 2010, companiile feroviare din Croația, Slovenia și Serbia au format o nouă societate pe acțiuni pentru deservirea traseului de marfă al coridorului European 10 la Istanbul, care, ulterior deschiderii tunelului Bosfor, va lega Europa cu China. În alte sectoare există de asemenea oportunități pentru fortificarea poziției economiilor naționale prin creșterea competitivității regionale. Acest gen de cooperare economică s-ar putea să nu atragă același nivel de interes din partea mijloacelor de comunicare în masă ca evenimentele din anii 1990, însă este de bun augur pentru un viitor mai prosper și stabil în Europa de sud-est.

Studiile comparative, precum *Doing Business*, inspiră autoritățile la reformarea reglementărilor comerciale. Aceste studii identifică obstacolele și practicile bune la care factorii de decizie pot lua aminte. Comparațiile între orașe dintr-o singură economie sau regiune sunt forțe motivaționale și mai puternice, deoarece

autoritățile au dificultăți în a explica de ce mediul de afaceri în orașul pe care-l reprezintă este mai anevoios decât în localitățile vecine. Partea bună este că partajarea unui cadru legal similar facilitează implementarea bunelor practici existente în regiune. Autoritățile centrale ar putea de asemenea utiliza datele *Doing Business* pentru monitorizarea modului în care reglementările naționale sunt implementate de autoritățile locale. Într-o lume în care localitățile concurează una cu alta pentru atragerea investițiilor, studiile locale și regionale *Doing Business* permit autorităților locale să analizeze condițiile cu care se confruntă antreprenorii în orașele proprii și să le compare cu alte orașe din regiune și din lume. Până în prezent, studii locale și regionale *Doing Business* au fost efectuate pentru mai mult de 300 de orașe din 38 de economii din toată lumea.

Guvernele interesate de reforme pot utiliza indicatorii *Doing Business* pentru a motiva și susține eforturile de reformare a afacerilor. Nu este nevoie de re-inventat roata: este suficient să se înceapă cu adoptarea reformelor mediului de afaceri care au fost implementate cu succes în alte părți. De fapt, orașele din Europa de sud-est au multe de câștigat de pe urma adoptării celor mai bune reglementări și practici, care și-au demonstrat funcționalitatea în alte părți din regiune. Un oraș ipotetic, care ar adopta cele mai bune practici identificate în prezentul raport, s-ar poziționa pe locul 6 într-un clasament al 183 de economii la nivel global, similar Danemarcei sau Canadei (tabelul 1.3).

Dacă cele mai bune practici din regiune sunt adoptate, inițierea unei afaceri ar dura doar 3 zile, precum în Skopje (FRI Macedonia) și Suedia. Cele mai bune practici din regiune ar însemna că pentru transferul unui titlu de proprietate e nevoie doar de 5 proceduri cu o durată de 5 zile, după cum e cazul în Moldova și Australia. Cele mai bune practici din regiune pentru obținerea autorizațiilor de construcție ar necesita doar 96 de zile — după cum e cazul în Bitola (FRI Macedonia) și în Regatul

Unit. În cele din urmă, soluționarea unui litigiu comercial în acest oraș ipotetic “cu cele mai bune practici” din Europa de sud-est ar costa tot atât cât media UE, în timp ce durata sa ar fi cu 100 de zile mai repede decât cea din Germania.

Efectul reformării mediului de afaceri poate fi considerabil. Deseori, economiile de timp și bani sunt beneficiile imediate pentru companii. De exemplu, în Georgia un studiu realizat în anul 2009 a constatat că noul centru de servicii pentru inițierea afacerilor a ajutat antreprenorii să economisească în medie 3,25% din profituri — și aceasta doar din serviciile de înregistrare. Pentru toate companiile deservite, economiile directe și indirecte s-au ridicat la suma de 7,2 milioane dolari.² În Mexic, ghișelele unice locale (SARE) au redus timpul necesar pentru inițierea unei afaceri de la 58 până la 13 zile. Un studiu recent raportează câștigurile: numărul afacerilor înregistrate în Mexic s-a mărit cu 5%, ocuparea forței de muncă s-a majorat cu 2,8%, iar prețurile s-au diminuat cu aproape 1%, grație concurenței din partea companiilor nou-intrate pe piață.³

Reformatorii perseverenți urmează o agendă de lungă durată și presează continuu înainte. Economia aflată în fruntea clasamentului la capitolul ușurința mediului de afaceri – Singapore – introduce reforme ale mediului de afaceri în fiecare an. Reformele cumulative ale mediului de afaceri pe câteva domenii concomitent produc cele mai bune rezultate. Pentru un spectru vast de reforme este necesară cooperarea între diverse părți ale birocrăției, atât la nivel local, cât și la cel național. Angajamentul și viziunea politică determinată de campionul reformării — fie acesta prim-ministru, ministru sau primar – sunt importante pentru succesul reformei. Mai mult ca atât, reformatorii perseverenți sunt inclusiv — implicând toate părțile relevante și instituționalizând eforturilor de reformare. Ei sunt deasemenea consecvenți, stabilind obiective clare de urmat și monitorizând cu regularitate progresul realizat.

1. Proiectul ghișeului unic din FRI Macedonia este la etapa a doua, care se axează pe unificarea înregistrării afacerilor și înrolării angajaților pentru primele sociale. Etapa a doua este deja în implementare prin intermediul unui proiect-pilot în Skopje și se așteaptă să acopere întreaga țară către finele anului 2011.
2. Banca Mondială 2010. *Doing Business 2011: schimbarea situației pentru antreprenori*. Washington, D.C.: Grupul Băncii Mondiale.
3. Bruhn, Miriam. 2008. “Licență pentru vânzare: efectul reformării înregistrării afacerilor asupra activității de antreprenor în Mexic”. Document de lucru pentru studii în materie de politici 4538. Washington, D.C.: Banca Mondială.

